

ДОЛЮ І КОНЕМ НЕ ОБ'ІДЕШ

(Про збірку пісень одного села Валентина Дубравіна)

Невдовзі після виходу в світ "Народних пісень Чернігівщини в запису Валентина Дубравіна" перед нами постала ще одна його книга "Пісні одного села". Збірник цей стане в нагоді всім, кому дорогі невичерпні культурні традиції українського народу. Він підготовлений до друку етномузикологом, професором Ніжинського педагогічного університету імені Миколи Гоголя Валентином Дубравіним. Нині покійним.

Доля цієї людини складна і захоплююча. Сирота, він зростав у будинку-інтернаті у селі Мончин Погребищенського району на Вінниччині. А коли криваво-червоною загравою спалахнула війна, фашисти окупували Україну, в тому числі й Вінниччину, будинок для дітей-сиріт перестав працювати. Та хлопець не залишився напризволяще. Стражденні українські жінки дали йому притулок.

Валентин Дубравін здобув освіту, своє місце в суспільстві, але те село, що, як вміло, обігрівало сирітську душу, з пам'яті не стиралося. І він вирішив через багато літ повернутися туди, аби записати народні пісні, які колись закарбувалися в його серці, чутливому до найменших відтінків смутку і радості.

В. Дубравін приїхав у Мончин через багато років званою людиною, професором, але... незрячим. Знову доля... Її і конем не об'їдеш. Як не дивно, його в селі пам'ятали і на зустріч з ним зійшовся чи не весь Мончин. Були спогади, багато роздумів, вражень. Потім Валентин Володимирович попросив дозволу записати народні пісні односельців. Адже пісні, які він чув ще в дитячі роки, відкрили йому, скаже пізніше сам В. Дубравін, "неповторну красу навколишнього світу, назавжди залучили до істинних шанувальників народної музики".

"Пісні одного села" є переконливим свідченням утвердження незнищеної сили народного духу, котрий, зазнавши найтяжчих випробувань, і сьогодні стоїть на сторожі проти нівелюючих сил сучасної цивілізації та бездуховного хаосу.

Збірник надрукований зусиллями Ніжинського педагогічного університету, за що йому велика шана. До видання увійшли найбільш значні жанри фольклорної класики: колядки, щедрівки, веснянки, купальські, петрівчані, жнивварські, весільні, колискові, соціально-побутові та пісні про кохання і родинне життя, балади, жартівливі, а також сучасні новотвори. Відбираючи матеріал для публікації, фольклорист ставив за мету показати не тільки те, що складає активний фонд пісенності села, а й те, що вже забувається, хоча зберігається у пасивній пам'яті виконавців. Тому окремі художні зразки подані фрагментарно.

Запис здійснювався як від співацьких родин, сільського хору-ланки, так і від індивідуальних інформаторів. Серед останніх особливої уваги, зазначає збирач, заслуговує 70-річна Меланія Архипівна Стефанцева, яка, незважаючи на те, що вже багато років не співала, виконала понад 100 пісень, зокрема кілька десятків весільних, календарних, колискових та ін. Але її репертуар на тому ще не був вичерпаний. До речі, зауважимо, що мелодика більшості пісень співачки позначена архаїчними елементами музичної мови, якоюсь забутою первісною красою, що свідчить про належність цих творів до стародавнього фольклорного пласта ("Щедрий вечір, святий вечір", "Ой за городом в'юни в'ються", "Ой збори, збори, субота", "Роди, Боже, гречку рогату" тощо).

Взагалі всі виконавці села щиро розкривали таємниці своїх пісенних душ. Вони виявилися добрими знавцями календарно-землеробських пісень, зокрема цікавих, локального характеру, весняно-хороводних ("левінчики", "володарі") і особливо, козацьких, чумацьких, воєнно-похідних. Проте, незважаючи на різнохарактерний склад пісень, їх помітно вирізняє, на наш погляд, особлива ліричність. Можливо, це пов'язано зі специфікою побуту села, його історичним розвитком, а можливо, з уподобаннями співаків, родинних ансамблів, від яких провадився запис.

Етномузикознавець занотував і подав у збірнику численні варіанти одних і тих же пісень, адже в різних кутках одного села їх співали по-своєму. Ще треба особливо підкреслити надзвичайну порядність, ретельну точність фольклориста у запису пісень. Він жодного разу не злукавив.

Сьогодні є фахівці, які вивчають народні пісні, рідко виходячи зі свого помешкання чи навіть не встаючи з-за письмового столу. Валентин Володимирович не міг собі цього дозволити, бо вважав: щоб дійти серцевини фольклору, потрібне постійне слухове осягнення пісні, безпосереднє спілкування з носіями народної музичної культури.

Зібрання В. Дубравіна – живий пам'ятник народному піснетворенню, яке поєднує нас із сивою давниною і звідти, з віків, дає силу жити сьогодні. Це важко збагнути, але це так, бо ніщо з нічого не утворюється, і глибока криниця починається з малесенького джерельця, і народ стає народом, коли збагачується надбанням нащадків.

Валентин Володимирович записав за своє життя понад 30 тисяч пісень. Розшифрував близько трьох тисяч. Нині цю роботу продовжує вірний друг, вдова етномузиколога Валентина Григорівна.

В. Дубравін, узявшись за збирацьку діяльність ще в далекі шістдесяті роки минулого століття, зібрав одну із найбільших колекцій дорогоцінних записів музичного фольклору України другої половини ХІХ ст. Він фіксував і досліджував пісенні традиції Сумщини, Полтавщини, Харківщини, Чернігівщини, Черкащини. А лебединою піснею фольклориста став запис у 1994 році творчого репертуару 90-літнього кобзаря з Конотопу О. Ковшара.

Саме завдяки таким подвижникам і патріотам, справжнім фахівцям своєї справи, яким був Валентин Дубравін, б'ється живе серце пісенної України, пульсує відблисками народної мудрості, співає душею, кличе до посилення збиральницьких і дослідницьких пошуків нові ряди фольклористів.

м. Ніжин